امامِ حسن رضی اللہ تعالیٰ عنہ کی 30 حکایات

DAWAT-E-ISLAMI
رسالہ نمبر: 137

امام حسن رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ
جون 30 حکایتون

شیخِ طریقت امیرِ اہلسنت حضرت علامہ مولانا ابوبلال
محمد الیاس عطار قادری رضوی دامت برکاتہم العالیہ

مکتبۃ المدینہ
MAKTABA TUL MADINAH

www.dawateislami.net

امامِ حسن رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُ جون 30 حکایتون

هي رسالو "**امام حسن رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُ جون** 30 **حکایتون**" شيخ طريقت، اميرِ اهلسنّت، بانيءِ دعوتِ اسلامي **حضرتِ علامہ مولانا ابو بلال مُحَمّد الياس عَطار قَادِري رَضَوي** دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه جو اردو زبان ۾ شايع ٿيل آهي.

مجلسِ تراجِم (دعوت اسلامي) هن رسالي جو آسان سنڌي زبان ۾ ترجمو ڪرڻ جي وس آهر ڪوشش ڪئي آهي- جيڪڏهن ترجمي يا ڪمپوزنگ ۾ ڪٿي ڪا ڪمي بيشي نظر اچي تہ مجلسِ تراجم کي آگاھ ڪري ثواب جا حقدار بڻجو-

پيشڪش: مجلسِ تراجم (دعوتِ اسلامي)

رابطي جي لاءِ:

مڪتب مجلس تراجم (دعوت اسلامي) عالمي مدني مرڪز

فيضان مدينہ محلہ سوداگران پراٹي سبزي منڊي باب المدينہ ڪراچي

UAN: ☎ +92-21-111-25-26-92 — Ext. 7213

Email: ✉ translation@dawateislami.net

www.dawateislami.net

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ ؕ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ؕ

امام حسن رضی اللہ عنہ جون 30 حکايتون

شيطان پلي کيتري ئي سستي ڏياري هي رسالو مڪمل پڙهي ونو اِنْ شَآءَاللہ عَزَّوَجَلَّ معلومات سان گڏو گڏ حضرت امام حسن رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ جي محبت دل ۾ موجون مارڻ لڳندي.

دُرود پاڪ لکڻ جي برڪت

حضرت سيدنا ابُو الْعَبَّاس أُقْلِيْشِي رَحْمَۃُ اللہِ تَعَالٰی عَلَيْہ کي وفات کان بعد ڪنهن خواب ۾ ڏٺو. پڇيائين: اوهان رَحْمَۃُ اللہِ تَعَالٰی عَلَيْہ هي مقام ڪيئن حاصل ڪيو: جواب ڏناؤن: پنهنجي ڪتاب "اَلْاَرْبَعِيْن" ۾ ڪثرت سان درود شريف لکڻ جي سبب کان. (القول البديع، ص. 467)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(1) خشڪ (سڪل) وڻ تي تازا کجورون

عارِف بِاللہ، حضرت سَيِّدُنا نورُالدِّين عبد الرحمٰن جامي رَحْمَۃُ اللہِ تَعَالٰی عَلَيْہ فرمائن ٿا: امامِ عالي مقام حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ سفر جي دوران کجورن جي باغ کان گذريا جنهن جا سڀ وڻ خُشڪ ٿي چڪا هئا. حضرتِ سَيِّدُنا عبدُاللہ اِبْنِ زُبير رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُمَا به هن سفر ۾ گڏ هئا. حضرت امامِ حَسَن رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ هن باغ ۾ قيام ڪيائون. خادم هڪ سڪل وڻ جي هيٺان آرام جي لاءِ بسترو وڇائي ڇڏيو. حضرتِ سَيِّدُنا عبدُاللہ اِبْنِ زُبير رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُمَا عرض ڪيو: اي نواسہ

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطَفٰي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: **جنهن مون تي هڪ پيرو درود پاڪ پڑهيو الله تعالیٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)**

رسول (اي رسول الله جا ڏهتا)! ڪاش! هن سڪل وڻ تي تازيون ڪجورون هجن ها! ته اسان سير ٿي ڪري کائون ها. هي ٻڌي ڪري حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ آهستي آواز ۾ ڪا دعا پڑهي، جنهن جي بَرَڪت سان ٿوري دير ۾ اهو سڪل وڻ سرسبز ۽ شاداب ٿي ويو ۽ ان ۾ تازا پڪل ڪجورون اچي ويون. هي منظر ڏسي هڪ شُتُربان (يعني اُٺ هڪلڻ وارو) چوڻ لڳو: هي سڀ جادو جو ڪرشمو آهي. حضرتِ سَيِّدُنا عبدُالله اِبْنِ زُبير رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُمَا ان کي ڏڪا ڏنا ۽ فرمايائون: توبهه ڪر، هي جادو ناهي بلڪ شهزاده رسول جي مقبول دعا آهي. پوءِ ماڻهن وڻ مان ڪجورون پٽيون ۽ قافلي وارن خوب کاڌيون. (شواهد النبوة، ص. 227)

راکب دوشِ شہنشاہ امم — یا حسن ابن علی! کردو کرم!
فاطمہ کے لال حیدر کے پسر! — اپنی الفت دو مجھے دو اپنا غم

صَلُّوا عَلَی الْحَبِیْب! — صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(2) ولادت کان پهريان بشارت

رسولِ اڪرم، نُورِمُجَسَّم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جي چاچي جان حضرتِ سَيِّدَتُنا اُمُّ الْفَضْل رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا اوهان سان پنهنجو خواب عَرْض ڪيو: "يا رسولَ الله صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم اوهان جي مُبَارَڪ جسم جو حصُو منهنجي گهر آيو آهي" هي ٻڌندي ئي نبي ڪريم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطَفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **مون تي ڪثرت سان درود پاڪ پڙهو بيشڪ توهان جو مون تي درود پڙهڻ توهان جي گناهن جي لاءِ مغفرت آهي.** (جامع صغير)

جن ارشاد فرمايو: "توهان سنو خواب ڏٺوآهي، فاطمہ وٽ پُٽ پيدا ٿيندو ۽ توهان ان کي کير پيارينديون." جڏهن سَيِّدَتُنا فاطِمَةُ الزَّهرا رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي ولادت ٿي تہ حضرتِ سَيِّدَتُنا اُمُّ الْفَضْل رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا سندن رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کي کير پياريو. (الذرية الطاهرة للدولابي، ص. 72)

ولادتِ باسعادت ۽ نالو ۽ لقب

امامِ عالي مقام، امامِ هُمام، امامِ عرش مقام حضرتِ سَيِّدُنا امام حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي وِلادتِ باسعادت 15 رَمَضانُ الْمبارَک 3 هجري ۾ ٿي. (الطبقات الكبير لابن سعد، ج. 6 ص. 352) اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جو مُبارَک نالو: حَسَن، كُنْيَت: ابو محمد ۽ لقَبَ: تقي، سيّد، سِبطِ رسول ۽ سِبطِ اڪبر آهن، اوهان کي رَيْحَانَةُ الرَّسُوْل (يعني رسول خدا جا گل) ۽ چوندا آهن.

کیا بات رضا اس چمنستانِ کرم کی
زہرا ہے کلی جس میں حسین اور حسن پھول

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

هم شڪلِ مصطفٰي

حضرت سَيِّدُنا اَنَس بن مالِک رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کان روايت آهي تہ (امامِ) حَسَن رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کان وڌيڪ رسولِ ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم سان ملڻ جلڻ ۾ ڪو ۽ شخص نہ هو. (بخاري، ج. 2، ص. 547، حديث 3752)

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **جنهن مون تي هڪ پيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)**

اهڙو پُٽ ڪنهن ماءُ نه جڻيو!

حضرتِ سَيِّدُنا عبدُالله اِبنِ زُبير رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا به ٻين صَحَابه ڪِرام عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان جي طرح نواسه رسول حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَن رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ سان تمام گهڻي محبَّت فرمائيندا هئا. هڪ موقعي تي اوهان رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ جن فرمايو: الله عَزَّوَجَلَّ جو قسم! عورتن حَسَن بن علي رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا جهڙو فرزند نه جڻيو. (البداية والنهاية، ج. 5، ص. 524)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

شَفْقتِ مصطفٰي مرحبا! مرحبا!

منا منا اسلامي پائرو! نبيِّ رَحمت شفيعِ اُمَّت صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ڪي حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ سان تمام گهڻي محبَّت هئي. اوهان صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ ڪي ڪڌهن آغوشِ شَفْقت (يعني مبارڪ هنج) ۾ ويهاري تہ ڪڌهن دوشِ اَقْدَس (يعني مبارڪ ڪلهن) تي سوار ڪري گهر مبارڪ کان ٻاهر تشريف کڻي ايندا ۽ ڪڌهن اوهان رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ ڪي ڏسڻ ۽ پيار ڪرڻ جي لاءِ سَيِّدَه فاطِمَه رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا جي گهر مبارڪ ۾ تشريف کڻي ايندا ۽ حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ به حضور صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم سان بيحد مانوس (يعني ملي) ويندا هئا جو ڪڌهن نماز جي حالت ۾ مبارَک پُنيءَ تي سوار ٿي ويندا ڪڌهن وري رِيَش (يعني ڏاڙهي) مبارڪ سان کيڏيندا هئا.

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطفٰي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: **جنهن مون تي ڏهه ڀيرا درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي سؤ رحمتون نازل فرمائيندو (طبراني)**

(3) راڪبِ دوشِ مصطفٰي

هڪ ڀيري حُضُور پُرنُور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ کي شانہ اقدس (يعني مبارڪ ڪلهن) تي سوار ڪيائون تہ هڪ صاحِب عرض ڪيو: "نِعْمَ الْمَرْكَبُ رَكِبْتَ يَا غُلَام" يعني صاحبزادا! اوهان جي سواري تہ تمام سٺي آهي. رسول اڪرم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جن فرمايو: "وَ نِعْمَ الرَّاكِبُ هُوَ" يعني سوار بہ تہ ڪهڙونہ سٺو آهي! (ترمذي، ج. 5، ص. 432، حديث 3809)

وہ حسن مجتبٰی سید الاسخیا　　راکب دوشِ عزّت پہ لاکھوں سلام

صَلُّوا عَلَی الْحَبِیْب!　صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(4) ابوهريره رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ ڏسندا تہ روئي ڏيندا

حضرت سَيِّدُنا ابُو هُرَيْرَه رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ فرمائن ٿا: مان جڏهن (امامِ) حَسَن رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ کي ڏسندو هيس تہ منهنجي اکين مان ڳوڙها جاري ٿي ويندا ها چو تہ نبي ڪريم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم هڪ ڏينهن باهر تشريف ڪٽي آيا مون کي مسجد ۾ ڏنائون، اوهان صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم منهنجو هٿ پڪڙيو، پوءِ مان بہ پاڻ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم سان گڏ هلي پيُس، حضور صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم مون سان ڪا گالهہ نہ ڪئي ايسيتائين جو اسان بَنُو قَيْنُقاع جي بازار ۾ پهچي وياسين ۽ پوءِ وري اسان اتان ڪان واپس موٽياسين تہ پاڻ سڳورن صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جن

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي. (طبراني)**

فرمايو:"ننڍو ٻار ڪٿي آهي؟ انهن کي مون وٽ آڻيو!"حضرت سَيِّدُنا ابُو هُرَيْرَه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمائن ٿا ته مون ڏٺو: (امامِ) حَسَن رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ ڊِڪندا آيا ۽ پياري مُصطفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي مبارڪ هنج ۾ ويهي رهيا، سرڪارِ مدينه صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم پنهنجي زَبَان مُبَارَڪ سندن جي مُنهن ۾ وڌي ۽ تي پيرا ارشاد فرمايائون:"اي الله عَزَّوَجَلَّ! مان هن کي مَحبوب (يعني پيارو) رکان ٿو تون به هن کي مَحبوب (يعني پيارو) رک ۽ جيڪو هن سان محبَّت ڪندو هجي ان کي به مَحبوب (پيارو) رک." (الادب المفرد ، ص. 304، حديث 1183)

فاطمہ کے لال حیدر کے پسر! اپنی الفت دو مجھے دو اپنا غم

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(5) اي منهنجا سردار!

تابعي بُزُرگ حضرتِ سَيِّدُنا ابُوسَعِيد مَقْبَرِي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمائن ٿا:اسان حضرت سَيِّدُنا ابُو هُرَيْرَه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ سان گڏ هئاسين، حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَن رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ به اتي تشريف کٽي آيا ۽ اسان کي سلام ڪيائون، اسان سلام جو جواب ڏنوسين پر حضرت سَيِّدُنا ابُو هُرَيْرَه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کي (سلام ڪرڻ جي) خبر نه پئي. اسان عرض ڪيو: اي ابُو هُرَيره! (حضرتِ امامِ) حَسَن بن علي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُمَا اسان کي سلام ڪيو آهي. ته پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فورًا (حضرتِ امامِ) حَسَن رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي طرف متوجه ٿيا ۽ فرمايو: 'وَعَلَيْكَ السَّلَام يَا سَيِّدِی'! يعني اي منهنجا

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطَفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **مون تي ڪثرت سان درود پاڪ پڙهو بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي- (ابو يعليٰ)**

سردار! اوهان تي به سلامَتي هجي. مون نبيِّ ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ڪي فرمائيندي ٻڌو آهي ته بيشڪ حَسَن "سيّد" (يعني سردار) آهي.

(المستدرک، ج. 4، ص. 161، حديث 4845)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(6) هي منهنجو گل آهي

حَضْرَتِ سَيِّدُنا ابُو بَكْرَه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ فرمائن ٿا ته نبي ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم اسان ڪي نماز پڙهائي رهيا هئا ته (حضرتِ امامِ) حَسَن بن علي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا جيڪي اڃا ننڍا هوا تشريف کٽي آيا. جڏهن به رسول اڪرم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم سَجدو فرمائيندا (حضرتِ امامِ) حَسَن مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ سرڪارِ مدينہ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي گردن شريف ۽ پُني مبارڪ تي ويهي رهندا هئا.حضوراڪرم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم نهايت آرام سان پنهنجو سرِ اقدس سَجدي مان کڻندا ۽ انهن کي شفقت سان لاهيندا_ جڏهن نماز مڪمل ٿي وئي ته صحابہ ڪرام عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان عرض ڪيو: يا رسول الله صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم هن ڀار سان اوهان اهڙي انداز سان پيش اچو ٿا جو ڪنهن ٻئي سان اهڙو سلوڪ ناهيو فرمائيندا؟ ارشاد فرمايائون:" هي دنيا ۾ منهنجو گل آهي." (مسند بزار، ج. 9، ص. 111، حديث 3657 ملخصا)

ان دو کا صدقہ جن کو کہا میرے پھول ہیں
کیجئے رضا حشر میں خنداں مثالِ گل

(حدائقِ بخشش ص77)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطَفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري ويٺو اهو جنّت جو رستو وڃائي ويو. (طبراني)

(7) منهنجو هي پُٽ سردار آهي

حَضْرَتِ سَيِّدُنا ابُو بَكْرَه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمائن ٿاتا مون ڏنو تہ سرڪارِنامدار،مديني جي تاجدار صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم منبر تي جلوه گر هئا ۽ (امامِ) حَسَن بن علي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُمَا پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي برابر ۾ هئا. نبي ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ڪڏهن ماڻهن جي طرف توجهہ فرمائيندا ۽ ڪڏهن (امامِ) حَسَن رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي طرف نظر فرمائيندا، پاڻ سڳورن صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن ارشاد فرمايو: ”منهنجو هي پُٽ سيِّد (يعني سردار) آهي، اَللّٰه عزّوجلّ ان جي بدولت مسلمانن جي بن وڏين جماعتن ۾ صُلح فرمائيندو“ (بخاري، ج. 2، ص. 214، حديث 2704)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(8) امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي جي خلافت

اَميرُ الْمُؤمنين حضرتِ سَيِّدُنا عليُّ الْمُرتضٰي شيرِ خُدا رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي شهادت كان پوءِ حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ مسندِ خلافت تي جلوه افروز ٿيا تہ ڪوفي وارن اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي دستِ مبارڪ تي بيعت ڪئي. اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ اتي ڪجهہ عرصو قيام فرمايو پوءِ ڪجهہ شرائط سان گڏ خلافت جا معاملات حضرتِ سَيِّدُنا اَمِيْرِ مُعَاوِيَہ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي سپرد فرمائي ڇڏيا. حضرتِ سَيِّدُنا اَمِيْرِ مُعَاوِيَہ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ تمام شرائط قبول ڪيا ۽ پاڻ ۾ صلح ٿي وئي. ائين تاجدارِ رسالت، شهنشاهہ نبّوت صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو هي

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطَفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي. (طبراني)**

معجزو ظاهر ٿيو جيڪو اوهان صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم فرمايو هو ته الله عَزَّوَجَلَّ منهنجي هن فرزند جي بدولت مسلمانن جي ٻن جماعتن ۾ صُلْح فرمائيندو. (سوانح كربلا، ص. 96)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(9) امامِ حَسن مُجتبٰي جو خطبو

حضرتِ سيِّدُنا شيخ يُوسُف بن اسماعيل نبهاني رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا:جڏهن حضرتِ سيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ حضرتِ سَيِّدُنا اَمِيْرِ مُعَاوِيَه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ جي بيعت ڪري ڇڏي ۽ امورِ خلافت ان جي حوالي فرمائي ڇڏيا تہ حضرتِ سَيِّدُنا اَمِيْرِ مُعَاوِيَه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ جي ڪوفي اچڻ کان پهريان اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ ماڻهن کي خطاب ڪندي ارشاد فرمايو: "اي انسانو! بيشڪ اسان توهان جا مهمان آهيون ۽ توهان جي نبي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جا اهلِ بيت آهيون جن سان الله عَزَّوَجَلَّ هر قسم جي ناپاڪي دُور ڪري ڇڏي ۽ انهن کي خوب ستڙو فرمائي ڇڏيو." هي ڪلمات (يعني جملا) اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ بار بار دهرايا ايسيتائين جو مجلس ۾ موجود هر شخص روئڻ لڳو ۽ ان جي روئڻ جي آواز پري تائين ٻُڌي وئي. (بركاتِ اٰلِ رسول، ص. 138)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا صبح ۽ ڏهه ڀيرا شام درودِ پاڪ پڙهيو ان کي قيامت جي ڏينهن منهنجي شفاعت ملندي. (مجمع الزوائد)

(10) دنيا جي شرم عذابِ آخِرَت کان بهتر آهي

حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جڏهن خلافت کان دستبردار ٿي ويا تہ ڪجهہ ناواقف ماڻهو اوهان کي "يَا عَارَ الْمُؤمِنِين" (يعني مسلمانن جي لاءِ باعثِ شرم) چئي ڪري پڪاريو، ان تي پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمائيندا هئا: عار، نار کان (يعني دنيا جي هي شرم عذابِ آخرت کان) بهتر آهي. (الاستيعاب، ج. 1، ص. 438)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

سڀ کان پهريون غوثِ اعظم

امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي عاجزي مرحبا! ترڪِ خلافت جي بدلي ۾، اللہ تعالٰي اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کي غوثِ اعظم جو رتبو عطا فرمايو. جيئن تہ فتاوي رضويہ جلد 28 صفحہ 392 تي علّامہ علي قاري حنفي مڪّي رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه جي حوالي سان نَقْل آهي: "بيشڪ مون کي اڪابر (يعني بزرگن) کان پهتو تہ سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جڏهن فتني ۽ بلا جي خيال کان (يعني مسلمانن ۾ فساد ختم ڪرڻ جي خيال کان) هي خلافت ترڪ فرمائي، اللہ عَزَّوَجَلَّ ان جي بدلي اُن ۾ ۽ اُن جي اولاد مبارڪ ۾ غوثيتِ عظمٰي جو مرتبو رکيو. پهريون قطبِ اڪبر (غوث اعظم) خود حُضُور سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي ٽيا ۽ اوسط (يعني وچ) ۾ صرف حضور سيِّدُنا عَبْدُالقادر ۽ آخِر ۾ حضرتِ امامِ مهدي ٽيندا. رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُم" (فتاوٰي رضويہ، ج. 28، ص. 392)

www.dawateislami.net

خلافتِ راشده

نبيّ ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ڪان پوءِ خليفہ برحق ۽ امامِ مُطْلَق حضرتِ سَيِّدُنا اَبُوبَڪر صديق، پوءِ حضرتِ عُمَر فاروق، پوءِ حضرتِ عُثْمانِ غنيَ، پوءِ حضرتِ مولٰي علي پوءِ ڇهہ مهينن جي لاءِ حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُم ٿيا، انهن حضرات کي خلفاءِ راشدين ۽ انهن جي خلافت کي خلافتِ راشده چوندا آهن.

(بهارِ شريعت، ج. 1، ص. 241)

(11) اي اللّٰه عَزَّوَجَلَّ! مان هن سان محبت ڪريان ٿو

حضرتِ سَيِّدُنا بَراء بن عازِب رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ فرمائن ٿا تہ مون ڏٺو تہ نور جي پيڪر، تمام نبين جي سرور صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم (امامِ) حَسَن بن علي رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا کي ڪلهن تي کنيل آهن ۽ بارگاهہ الٰهي ۾ عرض ڪري رهيا آهن: "اَللّٰهُمَّ اِنِّي اُحِبُّهُ فَاَحِبَّهُ" يعني اي اللّٰه عَزَّوَجَلَّ! مان هن سان محبّت ڪريان ٿو تون بہ هن سان محبت فرماء.

(ترمذي، ج. 5، ص. 432، حديث 3808)

يا حسن! اپني محبت دیجئے! عشق میں اپنے ہمیں گم کیجئے

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(12) مُنّي جي پيدائش

عارِف بِاللّٰه، حضرتِ سَيِّدُنا نورُ الدِّين عبدالرحمٰن جامي رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطَفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **جيڪو مون تي جمعہ جي ڏينهن درود شريف پڙهندو قيامت جي ڏينهن مان ان جي شفاعت ڪندس. (ڪنز العمال)**

(وفات 989 هـ) نقل فرمائن ٿا: هڪ پيري حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ حج جي موقعي تي مكَّةُ المُكرَّمہ پيدل تشريف ڪٽي وڃي رهيا هئا تہ دورانِ سفر اوهان جي پيرن مبارڪن ۾ سوڄ اچي وئي، غلام عرض ڪيو: حُضُور! ڪنهن سواري تي سوار ٿي وجو تہ جيئن قدمن جي سوڄ گهٽ ٿي وڃي، امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جن غلام جي درخواست قبول نہ ڪئي ۽ فرمايائون: جڏهن پنهنجي منزل تي پهچو تہ اتي توهان کي هڪ حبشي ملندو، ان وٽ تيل هوندو، توهان ان کان اهو تيل خريد ڪري وٺجو. اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي غلام چيو: منهنجا ماءُ پيءُ اوهان تان قُربان! اسان ڪنهن بہ جڳهہ تي ڪو اهڙو ماڻهو ناهي ڏٺو جو ڪنهن وٽ اهڙي دوا هجي. اهڙي جڳهہ ڪٿي دستياب ٿيندي؟ جڏهن اهي پنهنجي منزل تي پهتا تہ اهو حَبَشي ڏسڻ ۾ آيو. امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمايو: هي اهوئي حبشي آهي جنهن جي باري ۾ توهان کي چيو هو، وڃو ان کان تيل خريد ڪريو ۽ قيمت ادا ڪريو. غلام جڏهن تيل وٺڻ جي لاءِ حَبَشي وٽ ويو ۽ تيل جو پڇيو تہ حبشي پڇيو: ڪنهن جي لاءِ خريد ڪري رهيا آهيو؟ غلام چيو: امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي لاءِ. حبشي چيو: مون کي امام حسنِ مجتبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ وٽ وڃي هلو، مان سندن جو غلام آهيان. جڏهن حَبَشي حضرتِ امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ وٽ آيو تہ عَرْض ڪيو: حضور! مان اوهان جو غلام آهيان، اوهان کان تيل جي قيمت نہ وٺندس، منهنجي زال ويم جي سور ۾ مبتلا آهي، دعا فرمايو تہ اللہ عَزَّوَجَلَّ عافيت سان اولاد عطا فرمائي. حضرتِ امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمايو: گهر وڃو، اللہ عَزَّوَجَلَّ

www.dawateislami.net

توهان کي اهڙو ئي پٽ عطا فرمائيندو جهڙو توهين چاهيو ٿا ۽ اهو اسان جو پيروڪار رهندو. حَبَشي گهر پهتو تہ گهر جي حالت اهڙي ئي هئي جهڙي ان امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کان ٻُڌي هئي.

(شواهد النبوة، ص. 227)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(13) سرمي ۽ خوشبو سان مهماني

اميرُ الْمؤمِنين حضرتِ سيِّدُنا عُثمانِ غني رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ نڪاح جي دعوت ۾ شرڪت جي لاءِ (حضرتِ سَيِّدُنا اِمامِ) حَسَن بن علي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کي پيغام موڪليو. جڏهن اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ تشريف ڪٽي آيا تہ اميرُ الْمؤمِنين حضرتِ سيِّدُنا عُثمانِ غني رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ پاڻ سان گڏ مسند (مَس_نَد) تي ويهاريو. حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ ٻڌايو: منهنجو روزو آهي، جيڪڏهن منهنجي علم ۾ هي ڳالهہ پهرين اچي وڃي ها تہ اوهان دعوت فرمائيندو تہ مان (نفل) روزو نہ رکان ها. حضرتِ سيِّدُنا عُثمانِ غني رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ ارشاد فرمايو: اوهان چاهيو تہ اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي لاءِ اهو ئي اهتمام ڪيو وجي جيڪو هڪ روزه دار جي لاءِ ڪيو ويندو آهي. حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ پڇيو: روزه دار جي لاءِ ڇا اهتمام ڪيو ويندو آهي؟ ارشاد فرمايو: ”اهو هي تہ روزه دار کي سرمو ۽ خوشبو لڳائي وجي“ پوءِ اميرُ الْمؤمِنين حضرتِ سيِّدُنا عُثمانِ غني غني رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ سرمو ۽ خوشبو گهرائي ۽ اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کي هي ٻئي شيون لڳايون ويون. (تاريخ المدينة المنورة، جز3، ص. 984)

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **جنهن جمعہ جي ڏينهن مون تي ہ سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ہ سؤ سالن جا گناهہ معاف ٿيندا. (كنز العمال)**

اي عاشقانِ صحابہ ءِ اهل بيت! هن حِڪايت مان اسان کي هي مدَني گل حاصل ٿيو: جيڪڏهن مسلمان پهريان کان کاڌي جي دعوت ڏئي تہ موقع جي مناسبت سان ان جي دلجوئي جي خاطر نفل روزو ترڪ ڪري ڇڏڻ مناسب آهي.

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(14) ننڍپڻ ۾ حديث ٻڌي ياد ڪري ڇڏي

تابعي بُزُرگ حضرتِ سَيِّدُنا ابُوالحَوْرَاء رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: مون حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَن بن علي رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا کان پڇيو: اوهان کي رسول الله صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم کان ٻڌل ڪا حديث ياد آهي؟ فرمايو: هي حديث ياد آهي جو (ننڍپڻ ۾) هڪ ڀيري مان صدقي (يعني زڪوٰة) جي کجورن مان هڪ کجور کڻي منهن ۾ وجهي ڇڏي تہ نانا جان، رحمتِ عالميان صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم منهنجي مُنهن مان اها کجور ڪڍي ءِ صدقي جي کجورن ۾ واپس رکي ڇڏي. عرض ڪيو ويو: يارسول الله صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم! جيڪڏهن هڪ کجور انهن کڻي ورتي تہ ان ۾ ڇا حرج آهي؟ پياري آقا مڪي مدَني مصطَفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ارشاد فرمايو: "اِنَّا اٰلُ مُحَمَّدٍ لَا تَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَةُ" يعني اسان اٰل محمد جي لاءِ صدقي جو مال حلال نہ آهي. (اسد الغابة، ج. 2، ص. 16)

مُفسِّرِشهير، حڪيمُ الاُمَّت مفتي احمد يار خان رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه مراٰة جلد 3 صفحہ 46 تي لکن ٿا: "پنهنجي ناسمجهہ اولاد کي بہ ناجائز ڪم نہ ڪرڻ ڏيو. اهو ڏسو! حضرتِ حَسَن رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ ان وقت تمام

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطفٰي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: **جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درود شريف نه پڙهي تہ اهو ماڻهن ۾ ڪنجوس ترين شخص آهي. (ترغيب و ترهيب)**

ڪمسن (يعني گهٽ عمر) هئا پر حُضُورِ اَنْوَر صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم انهن کي به زڪوٰة جو چوهارو (يعني سڪل کجور) نه ڪائڻ ڏني“

منا منا اسلامي ڀائرو! بنهي جهانن جي سردار صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم پنهنجي پياري ڏاهٽي سَيِّدُنا امامِ حَسَن رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ جي ڪهڙي پياري تربيت فرمائي! هن روايت مان اسان جي لاءِ هي مدني گل آهي تہ ٻارن جي تربيت ابتدائي عمر کان ئي ڪرڻ گهرجي. عمومًا ڏٺو ويو آهي تہ والِدَين ٻارن جي تربيت جو صحيح حق ادا ناهن ڪندا ۽ ننڍپڻ ۾ سڀني بري جي تميز ناهن سيکاريندا۽ جڏهن اها اولاد وڏي ٿي ويندي آهي تہ پوءِ اهڙا والدين پنهنجي اولاد جي نافرماني جي ڪري روئندا نظر ايندا آهن. ماءُ پيءُ کي گهرجي تہ ننڍپڻ کان ئي پنهنجي اولاد جي تربيَّت شريعت ۽ سنَّت جي مطابِق ڪري. ٻارسمجهي ڪري انهن کي چوٽ نه ڏئي ۽ نه هي چئي ڪري ان جي تربيَّت کي نظر انداز ڪن تہ هاڻي تہ ٻار آهي جڏهن وڏو ٿيندو تہ پاڻي سمجهي ويندو.

ٻارن کي سٺو ادب سيکاريو

ٻارن کي سڀني تربيت جي متعلق فرمانِ مصطفٰي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم آهي: پنهنجي اولاد سان حسن سلوڪ ڪريو ۽ ان کي سٺو ادب سيکاريو. (ابن ماجہ، ج. 4، ص. 189، حديث 3671)

توهان کان توهان جي اولاد جي باري ۾ پڇيو ويندو

حضرتِ سَيِّدُنا عَبْدُ اللّٰهِ بن عمر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُمَا هڪ شخص کي

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطَفٰي صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: **ان شخص جو نڪ متي ءَ ۾ ملي وڃي جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درودِ پاڪ نه پڙهي. (حاڪم)**

فرمايو: پنهنجي ٻارن جي سڻي تربيت ڪريو ڇو ته توهان ڪان توهان جي اولاد جي باري ۾ پڇيو ويندو ته توهان ان جي ڪهڙي تربيت ڪئي ۽ توهان ان کي ڇا سيکاريو؟ (شعب الایمان، ج. 6، ص. 400، حدیث 8662)

خُومخواہ بے کار باتوں کی، رہے لب پہ ذکر اللہ میرے دم بدم

صَلُّوا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(15) هٿوهٽ ضَرورت پوري ڪري ڇڏي

حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ جي خدمت ۾ هڪ سائل حاضِر ٿي ڪري تحريري درخواست پيش ڪئي. اوهان رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ بغير پڙهندي فرمايو: توهان جي ضرورت پوري ڪئي ويندي. عرض ڪيو ويو: اي نواسہ رسول (اي رسول اللّٰہ جا ڏاهٽا) رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ! اوهان هن جي درخواست پڙهي ڪري جواب ڏيو ها. ارشاد فرمايو: جيسيتائين مان ان جي درخواست پڙهان اهو منهنجي سامهون ذلّت جي حالت ۾ بينو رهي ها پوءِ جيڪڏهن اللّٰہ عَزَّوَجَلَّ مون کان پڇي ها ته تو سائل کي ايتري دير بيهاري ڇو ذليل ڪيو؟ ته مان ڪهڙو جواب ڏيان ها. (احیاء العلوم، ج. 3، ص. 304)

صَلُّوا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(16) ڏهه هزار درهم سان نوازي ڇڏيو

حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَن رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ جي ير ۾ ويهي ڪري هڪ

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطَفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ ان مون تي درودِ پاڪ نه پڙهيو تحقيق اهو بدبخت ٿي ويو-(ابن سني)**

ماڻهو الله عَزَّوَجَلَّ کان ڏهه هزار درهم جو سوال ڪري رهيو هو، جيئن ئي اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جن ان حاجت مند کي هي دعا ڪندي ٻڌو ته فورًا پنهنجي گهر تشريف کڻي آيا ۽ ان شخص لاءِ ڏهه هزار درهم موڪلي ڇڏيائون.

ميرا دل کرتا ہے میں بھی حج کروں ہو عطا زادِ سفر چشمِ کرم!

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(17) حاجي تي احسان ڪرڻ وارا بخشيا ويندا آهن

حضرتِ سَيِّدُنا ابُوهَارُون رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا:هڪ دفعي اسين حج جي ارادي سان نڪتاسين، جڏهن مديني منوّره پهتاسين ته (حضرتِ سيّدنا امام) حَسَن رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي زيارت لاءِ ۾ حاضر ٿياسين، سلام ۽ دعا کان بعد حج جي سفر جا احوال سندن کي عرض ڪياسين، جڏهن اسان واپس اچڻ لڳاسين ته (سَيِّدُنا امامِ) حَسَن رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جن اسان مان هر شخص جي لاءِ چار سو درهم موڪليائون .اسان رقم آڻڻ واري شخص کي چيو ته: اسان ته مالدار ۽ دولت مند آهيون ،اسان کي انهن جي حاجت نه آهي. ان چيو: اوهان حضرات (امامِ) حَسَن رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي پلائي کي واپس نه موٽايو. پوءِ اسان (حضرتِ سَيِّدُنا امامِ) حَسَن رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي خدمتِ بابَرَکت ۾ حاضر ٿياسين ۽ پنهنجي مالدار هئڻ جي باري ۾ عرض ڪيو. فرمايائون:منهنجي عملِ خير (يعني پلائيءَ جي ڪم کي) موٽايو نه، جيڪڏهن منهنجي موجوده حالت اهڙي نه هجي ها ته هي رقم (قبول

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطَفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ ان مون تي درود شريف نه پڙهيو ان جفا ڪئي-** (عبدالرزاق)

نه ڪرڻ) اوهان لاءِ آسان هجي ها،مان ته اوهان حضرات کي رستي جو خرچ پيش ڪري رهيو آهيان، اللہ عَزَّوَجَلَّ عَرَفات واري ڏينهن پنهنجن ٻانهن جي متعلّق فخر ڪندي ارشاد فرمائيندو آهي :منهنجا ٻانها پريشانيءَ ۽ حيرت جي عالم ۾ منهنجي بارگاھ ۾ رحمت جا سوالي بڻجي حاضر آهن،مان توهان کي گواھ بڻايان ٿو ته آءُ انهن تي احسان ڪرڻ وارن کي بخشي ڇڏيو ۽ انهن کان برو سلوڪ ڪرڻ وارن جي حق ۾ انهن جي مُحسِن (يعني احسان ڪرڻ واري) جي شفاعت قبول ڪري ورتي .اللہ عَزَّوَجَلَّ جمعي جي ڏينهن به ائين ئي فرمائيندو آهي . (ابن عساكر، ج. 13، ص. 248)

(18) مهمان نواز ٻيڙي (پوڙهي)

حَسَنَيْن ڪريمين (يعني حَسَن ۽ حُسِين) ۽ عَبْدُاللّٰه اِبْنِ جَعْفَر رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُم ٽئي حجّ جي لاءِ وڃي رهيا هئا ،ڪاڏي پيتي ۽ ساز سامان جو اُٺ گھٽو پوئتي رهجي ويو هو. بک ۽ اڃ کان بيقرار ٿي ڪري هي حضرات رستي تي هڪ ٻيڙي عورت جي خيمي ۾ ويا ۽ ان کي فرمايائون :اسان کي اڃ لڳي آهي. هن هڪ ٻکريءَ جو ڪير ڪڍي انهن ٽنهن کي پيش ڪيو .ڪير پي انهن فرمايو: ڪجھ ڪائڻ جي لاءِ آڻيو! ٻيڙيءَ چيو ڪائڻ لاءِ ته ڪجھ موجود نه آهي اوهان انهيءَ ٻکريءَ کي ذبح ڪري ڪائي ونو. انهن ائين ڪيو،ڪائڻ پيئڻ کان فارغ ٿي انهن چيو: اسان قريشي آهيون جڏهن سفر کان موٽي ايندا سين ته اوهان اسان وٽ اچجو اسان اوهان جي احسان جو بدلو ڏينداسين.هي چئي ڪري هي ٽئي حضرات اڳتي روانه ٿي ويا، جڏهن ان پوڙهي عورت جو مڙس آيو ته ناراض ٿيو ته تو ٻکري

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطَفٰي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: **مون تي ڪثرت سان درود پاڪ پڙهو بيشڪ توهان جو مون تي درود پڙهڻ توهان جي گناهن جي لاءِ مغفرت آهي. (جامع صغير)**

اهڙن ماڻهن جي لاءِ ذبح ڪرائي ڇڏي جن سان نہ اسان جي واقفيت هئي ۽ نہ دوستي. هن واقعي کي ڪجهہ وقت گذري ويو. ان ٻيڙيءَ ۽ سندس مڙس کي مدينہ منوّره وڃڻ جي ضرورت پئي، اهي اتي پهتا ۽، اُٺ جا (ليڏوٽا) ميڙي وڪڻڻ لڳا (تہ جيئن پنهنجو پيٽ پري سگهن) .هڪ ڏينهن اها ٻيڙي ڪيڏانهن وجي رهي هئي تہ حضرتِ سيّدنا امام حَسَن جي مڪانِ عاليشان جي قريب کان گذري ان وقت اوهان رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ دروازي تي بينل هئا .ٻيڙيءَ تي جيئن ئي نظر پئي سندس سجاڻي ورتائون ۽ ان کي فرمايائون: اي خاتون! توهان مونکي سجاڻيو ٿيون؟ ان چيو: نہ اوهان رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ فرمايو مان اهوئي آهيان جيڪو فلاڻي ڏينهن تنهنجو مهمان ٿيو هيس .ان چيو چگّو اوهان اهي آهيو؟ ان کان پوءِ اوهان رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ جن ان ٻيڙيءَ کي هڪ هزار ٻکريون ۽ هڪ هزار درهم عطا فرمايا ۽ پنهنجي غلام سان گڏ ان کي حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حسين رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ وٽ موڪليو. پاڻ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ ٻيڙيءَ کان پڇيو اي خاتون منهنجي پاءُ اوهان کي چا ڏنو؟ ان چيو: هڪ هزار ٻکريون ۽ هڪ هزار دينار عطا فرمايا آهن، حضرتِ سيّدنا امام حسين رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ ٻہ اوترو ئي انعام ان کي عطا ڪيو ۽ پنهنجي غلام سان گڏ حضرتِ سَيِّدُنا عَبْدُاللّٰہ اِبْنِ جعفر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ وٽ موڪليو، انهن ٻيڙيءَ کان دريافت ڪيو حسنينِ ڪريمين اوهان کي ڪيترو مال ڏنو آهي؟ ان چيو: ٻنهي حضرات ٻہ هزار ٻکريون ۽ ٻہ هزار دينار عنايت فرمايو آهن.

حضرتِ سيّدنا عبد اللّٰہ اِبنِ جعفر رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ جن ٻہ ان کي ٻہ هزار دينار ۽ ٻہ هزار ٻکريون عطا فرمايون ۽ ائين اها ٻيڙي عورت

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطَفٰي صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: **جنهن جمعه جي ڏينهن مون تي هڪ سؤ پيرا درود پاڪ پڙهيو ان جا هڪ سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا. (کنز العمال)**

چار هزار بڪريون ۽ چار هزار دينار ونڊي پنهنجي مڙس وٽ پهتي.

صَلُّوا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(19) سڀ ڪجهه خيرات ڪري ڇڏيائون

راڪبِ دوشِ مصطفيٰ، سَيِّدُالاَسْخِيا حضرتِ سيِّدُنا امامِ حَسَنِ مجتبيٰ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ڏانهن پيرا پنهنجي گهر جو سمورو ۽ ٽي پيرا اڌ مال ۽ اسباب راهِ خدا ۾ خرچ فرمايا

اے سخی ابن سخی اپنی سخا سے دو حصہ سید عالی حشم

صَلُّوا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(20) تلاوت جو شوق

حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَن رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ هر رات سورة الڪهف جي تلاوت فرمائيندا هئا: اها مبارڪ سورت هڪ تختيءَ تي لکيل هئي، اوهان رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ پنهنجي جنهن گهر واريءَ ڏانهن تشريف کڻي ويندا هئا اها مبارڪ تختي به پاڻ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ سان گڏ هوندي هئي.

صَلُّوا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(21) امامِ حسن جا معمولات

حضرتِ سَيِّدُنا ابُو سَعِيْد رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ فرمائن ٿا: حضرتِ سَيِّدُنا اَميرِ مُعَاوِيَہ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ جن هڪ پيري مديني منوّره جي هڪ قريشي

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **مون تي درود شريف پڙهو الله تعالٰي توهان تي رحمت موڪليندو-(ابن عدي)**

شخص کان سَيِّدُنا امامِ حَسَن بن علي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُمَا جي متعلق دريافت فرمايو تہ ان عرض ڪيو :اي اميرُالمؤمنين! شهزاده حضور نمازِ فجر ادا ڪرڻ کان بعد سج نڪرڻ تائين مسجد النبوي الشّريف ۾ئي تشريف فرما هوندا هئا، پوءِ ملاقات جي لاءِ آيل مُعَزّزين سان ملاقات ۽ گفتگو فرمائيندا هئا، ايتري تائين جو ڪجهہ ڏينهن نڪري ويندو هو، پوءِ ٻہ رڪعت نماز ادا فرمائيندا هئا، ان کان پوءِ امّهات المؤمنين جي بارگاهہ ۾ حاضري ڏيندا هئا ۽ سلام پيش ڪندا هئا، بعض اوقات امّهات المؤمنين رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُنَّ اوهان کي ڪجهہ تحفو پيش فرمائيندیون هيون. ان کان پوءِ اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ پنهنجي گهر تشريف ڪٽي ايندا هئا. اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ شام جي وقت ٻہ ائين ئي ڪندا هئا، پوءِ ان قريشي شخص چيو :اسان مان ڪو ٻہ سندن جي برابر مرتبي جو ڪونهي.

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(22) مديني کان مڪي تائين 20 ڀيرا پيدل سفر

حضرتِ سَيِّدُنا محمّد بن علي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُمَا فرمائن ٿا: حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حَسَن رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمايو: مونکي حياءُ ايندي آهي تہ مان پنهنجي ربّ عَزَّوَجَلَّ کان هن حالت ۾ ملاقات ڪريان جو ان جي گهر جي طرف ڪڏهن نہ هليو هجان. اهڙي طرح اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ 20 ڀيرا مدينة المنوره کان پيدل مڪّة الڪرّمہ جي زيارت جي لاءِ حاضر ٿيا.

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطَفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ ان مون تي درود شريف نه پڙهيو ان جفا ڪئي-** (عبدالرزاق)

(23) غلام آزاد ڪري ڇڏيو

حضرتِ سيّدنا امامِ حَسَن مجتبيٰ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ هڪ پيري ڪجهه مهمانن سان گڏ ماني کائي رهيا هئا ،غلام گرم گرم شوروي جو پيالو دستر خوان تي آڻي رهيو هو جو پيالو سندس هٿان ڪريو جنهن جي وجهه کان شوروي جا چنڊا اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ تي ٻه ڪريا. هي ڏسي ڪري غلام گهٻرايو ۽ شرمندگيءَ پري لهجي ۾ ان سوره آلِ عمران جي آيت نمبر 134 جو هي حصّو تلاوت ڪيو وَ الْكٰظِمِيْنَ الْغَيْظَ وَ الْعَافِيْنَ عَنِ النَّاسِ ؕ يعني: **"۽ غصو پيئڻ وارا ۽ ماڻهن سان درگذر ڪرڻ وارا"** اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جن فرمايو مون معاف ڪيو. غلام وري ان آيت جو آخري حصو پڙهيو وَ اللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿۱۳۴﴾ يعني: "نيڪ ماڻهو الله جا محبوب آهن" اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمايو :مون توکي الله تعاليٰ جي خوشنوديءَ لاءِ آزاد ڪيو (روه البيان ج2ص 95 ملخصًا)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(24) جيڪڏهن هڪ ڪن ۾ گار ۽ ٻئي .....

حضرتِ سيّدنا امامِ حَسَن مُجْتَبيٰ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمائن ٿا: "لَوْ اَنَّ رَجُلًا شَتَمَنِیْ فِیْ اُذُنٍ هٰذِهٖ وَاعْتَذَرَ اِلَیَّ فِیْ اُذُنِی الْاُخْرٰی لَقَبِلْتُ عُذْرَهٗ" يعني جيڪڏهن ڪو منهنجي هڪ ڪن ۾ گار ڏي ۽ ٻئي ڪن ۾ معافي گهري ته مان ضرور ان جي معذرت قبول ڪندس.

(بهجة المجالس وانس المجالس لابن عبد البر،ج 2 ص 486)

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي سؤ رحمتون نازل فرمائي ٿو. (طبراني)

(25) نماز جي وقت رنگ بدلجي ويندو هو

حضرتِ سيّدنا امامِ حَسَن مُجْتَبيٰ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جيئن ئي وضو ڪري فارغ ٿيندا هئا اوهان جو رنگ بدلجي ويندو هو .ان جي وجه پڇڻ تي فرمايائون:جيڪو شخص عرش جي مالڪ (يعني الله عَزَّوَجَلَّ) جي بارگاهه ۾ حاضري جو ارادو ڪري تہ حق اهوئي آهي تہ ان جو رنگ بدلجي وڃي. (وفيات الاعيان، ج. 2، ص. 56)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(26) ڪتي تي شفقت ڪرڻ وارو باڪمال غلام

حضرتِ سيّدنا امامِ حَسَن مُجْتَبيٰ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جن مدينةُ الْمنوره جي هڪ باغ ۾ هڪ اهڙي سياهه فام (يعني ڪاري) غلام ڪي ڏٺو جيڪو هڪ گرهه پاڻ پيو ڪائي ۽ هڪ پنهنجي ڪتي ڪي پيو ڪارائي.اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ ان وٽ تشريف کڻي آيا ۽ فرمايائون:توڪي هن ڳالهه تي ڪنهن اياريو؟ ان عرض ڪيو: مونکي هن ڳالهه کان حياءُ (يعني شرم) ايندي آهي تہ پاڻ تہ ڪاوان پر ان ڪي نہ ڪرايان. سندن پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ ڪي اها ڳالهه تمام پسند آئي ان ڪي ارشاد فرمايائون: منهنجي واپسي اچڻ تائين اتي ئي بيهجو. هي فرمائي ڪري اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ ان جي مالڪ وٽ تشريف کڻي ويا ۽ ان کان اهو غلام ۽ باغ خريد فرمايو ۽ غلام کي آزاد فرمائي ڪري باغ ان کي تحفي ۾ ڏئي ڇڏيو. غلام بہ عقل مند هو ۽ راهِ خدا ۾ خرچ

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطَفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي. (طبراني)**

ڪرڻ جي اهميت کان آگاهه هو، تنهنڪري ان فورًا عرَض ڪيو:"يَا مَوْلَايَ! قَدْ وَهَبْتُ الْحَائِطَ لِلَّذِي وَهَبْتَنِيْ لَهُ" يعني اي منهنجا آقا! مان هن باغ کي ان جي رضا (يعني خوشنودي) جي خاطر هبه (Gift) ڪريان ٿو جنهن جي رضا جي لاءِ اوهان مون کي هي عطا فرمايو آهي.

(تاريخ بغداد، ج. 6، ص. 33، رقم 3059)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(27) امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي جو خواب

حضرتِ سَيِّدُنا عِمران بن عبد الله رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ کان روايت آهي ته حضرت سَيِّدُنا امامِ حَسَن رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ خواب ڏٺو ته اوهان رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ جي اکين جي درميان "قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۚ" لکيل آهي. اوهان رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ هي خوشخبري پنهنجي اهل بيت کي ٻڌائي. انهن جڏهن واقعو تابِعي بُزُرگ حضرتِ سَيِّدُنا سعيد بن مُسَيِّب رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ جي سامهون بيان ڪيو ته اوهان رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ فرمايو: جيڪڏهن واقعي هي خواب ڏٺو آهي ته ان جي عمر جا ڪجهه ئي ڏينهن باقي رهجي ويا آهن. هن واقعي جي ڪجهه ڏينهن بعد امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ جو وصال ٿي ويو. (الطبقات الكبير لابن سعد، ج. 6، ص. 376)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطَفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **مون تي ڪثرت سان درود پاڪ پڙهو بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي-** (ابو يعلىٰ)

(28) اهڙي مخلوق پهريان ڪڏهن به نه ڏٺي

وفات جي قريب حضرت سَيِّدُنا امامِ حُسَين رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ ڏٺوتہ حضرت سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ ڪي گهبراهٽ ٿي رهي آهي. اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ ان جي تسڪين جي لاءِ عرض ڪيو: ادا جان! اوهان ڇو رنجيده آهيو؟ رسول الله صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ۽ حضرت علي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي خدمت ۾ اوهان ڪي عنقريب حاضري جي سعادت نصيب ٿيندي ۽ اهي ٻئي اوهان جا آباء (نانا جان ۽ بابا جان) آهن، ۽ حضرتِ خديجةُ الڪبرٰي، حضرتِ فاطِمہ زهرا رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُمَا جي بارگاهہ ۾ حاضري ٿيندي ۽ اهي ٻئي اوهان جون امهات (ناني جان ۽ امي جان) آهن. حضرت قاسم ۽ طاهر رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُمَا جو ديدار نصيب ٿيندو ۽ اهي اوهان جا ماما جان آهن ۽ حضرتِ حَمْزہ ۽ جعفر رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُمَا سان ملاقات ٿيندي ۽ اهي اوهان جا چاچا آهن. حضرت سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمايو: اي پاءُ! اڄ مان هڪ اهڙي معاملي ۾ داخل ٿيڻ وارو آهيان جنهن ۾ پهريان ڪڏهن به داخل نہ ٿيو هئس ۽ اڄ مان الله عَزَّوَجَلَّ جي خلق مان اهڙي مخلوق کي ڏسي رهيو آهيان جنهن جي مثل مان ڪڏهن به نہ ڏٺي. (تاريخ الخلفا، ص. 153 ملخصا)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

شهادت جو سبب

حضرت سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کي زهر ڏنو ويو. ان

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطَفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **مون تي ڪثرت سان درود پاڪ پڙهو بيشڪ توهان جو مون تي درود پڙهڻ توهان جي گناهن جي لاءِ مغفرت آهي. (جامع صغير)**

زهر جو اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ تي اهڙو اثر ٿيو جو آندا ٽڪرا ٽڪرا ٿي خارج ٿيڻ لڳا، 40 ڏينهن تائين اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کي سخت تڪليف رهي.

وفات حسرت آيات

امامِ عالي مقام، امامِ عرشِ مقام، امامِ هُمَّام حضرتِ سَيِّدُنا امام ابُو محمد حَسَن رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ 5 ربيع الاول 50هـ مدينةُ الْمنوّره ۾ هن فاني جهان کان رحلت فرمايائون (يعني وفات ڪيائون). اِنَّا لِلّٰهِ وَ اِنَّآ اِلَيْهِ رٰجِعُوْنَ (صفة الصفوة، ج. 1، ص. 386) هي به چيو ويو آهي ته 49 هـ ۾ وفات ٿي. بوقت شهادت حضرت سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي عمر شريف 47 سال هئي. (تقريب الهذيب لا بن حجر عسقلاني، ص 240)

(29) نمازِ جنازه

اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي نمازِ جنازه حضرت سَيِّدُنا سَعِيْد بن العاص رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ پڙهائي جيڪي ان وقت مدينةُ المنوّره جا گورنر هئا. حضرتِ سَيِّدُنا امام حُسين رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کي جنازو پڙهائڻ جي لاءِ اڳيان وڌايو. (الاستيعاب، ج. 1، ص. 442)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(30) جنازي ۾ ماڻهن جي رش

حضرت سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي جنازي ۾ ايتري قدر جمِّ غفير (Crowd) هو جو حضرتِ سَيِّدُنا ثَعْلَبه بن ابي

www.dawateislami.net

فرمانِ مُصطَفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **جنهن مون تي هڪ پيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)**

مالڪ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمائن ٿا: مان امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي جنازي ۾ شريڪ ٿيس، اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کي جنّت الْبَقيع ۾ (پنهنجي والِده ماجِده جي پيرن ۾) دفنايو ويو، مون جنّت الْبقيع ۾ ماڻهن جو ايتري قدر ازدحام (هجوم) ڏٺو جو جيڪڏهن سوئي به اڇلائي وڃي ها ته (رش جي سبب ڪان) اها به زمين تي نه ڪِري ها بلڪ ڪنهن نه ڪنهن انسان جي مٿي تي ڪري ها. (الاصابة، ج. 2، ص. 65)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

امامِ حَسَن جي اَولاد

اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي ڪثير اولاد هئي، امام ابنِ جَوزِي رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه اوهان جي شهزادن جي تعداد 15 ۽ صاحبزادين جي تعداد 8 لکي آهي. (المنتظم، ج. 5، ص. 225) جڏهن ته امام محمد بن احمد ذهبي رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه اوهان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي 12 شهزادن جا نالا لکيا آهن: حَسَن، زيد، طلحه، قَاسِم ابُوْ بَکر ۽ عبدالله انهن ڇهن پنهنجي چاچا جان سَيِّدُالشهداء حضرتِ سَيِّدُنا امامِ حُسَين رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ سان گڏ ميدانِ ڪربلا ۾ جامِ شهادت نوش ڪيو. بقيه ڇهه هي آهن: عَمْرو، عبد الرحمٰن، حُسين، محمد، يعقوب ۽ اسماعيل رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُم حضرت سَيِّدُنا امامِ حَسَنِ مُجْتَبٰي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي آل (يعني حسيني سيّدن) جو سلسلو حضرتِ سيِّدُنا حَسَن مُثنٰي (مُ-ثَنّ-نا) ۽ حضرت سَيِّدُنَا زيد رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُمَا ڪان هليو. (سير اعلام النبلاء، ج. 4، ص. 401)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

www.dawateislami.net

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

نيڪ نمازي بڻجڻ جي لاءِ

هر جمعرات نمازِ مغرب کان بعد اوهان جي علائقي ۾ ٿيندڙ دعوت اسلامي جي هفتيوار سنّتن پري اجتماع ۾ الله عَزَّوَجَلَّ جي رضا جي لاءِ سُنين سُنين نيّتن سان سڄي رات شرڪت فرمايو. ✻ سنّتن جي تربيت جي لاءِ مدني قافلي ۾ عاشقانِ رسول سان گڏ هر مهيني ٽي ڏينهن سفر ۽ ✻ روزانو "فڪرِ مدينه" جي ذريعي مدني انعامات جو رسالو پري ڪري هر مدني مهيني جي پهرين تاريخ ۾ پنهنجي ذميدار کي جمع ڪرائڻ جو معمول بڻايو.

منهنجو مدني مقصد: "مون کي پنهنجي ۽ سڄي دنيا جي ماڻهن جي اصلاح جي ڪوشش ڪرڻي آهي" اِنْ شَآءَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ پنهنجي اصلاح جي لاءِ "مدني انعامات" تي عمل ۽ سڄي دنيا جي ماڻهن جي اصلاح جي ڪوشش جي لاءِ "مدني قافلن" ۾ سفر ڪرڻو آهي. اِنْ شَآءَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ

مڪتبة المدينه
MAKTABA TUL MADINAH
MC 1286

عالمي مدني مرڪز فيضان مدينه محلہ سوداگران پراڻي سبزي منڊي باب المدينه ڪراچي

UAN: +92 111 25 26 92 Ext: 1262

Web: www.dawateislami.net / E-mail: translation@dawateislami.net

www.dawateislami.net